

VÁLASZTÁS CSÍKBAN

A Mironescu-kormány — amely terrorral igyekezett a gazdasági válság sújtotta tömegeket féken tartani — 1931. április elején megbukott. „Gazda“ kerestetett a kifosztott, eladósított államháztartás vezetésére. A pártok nem tudtak megegyezni. A király Titulescunak ajánlotta fel, alakítson koalíciós kormányt.

Ez azonban Titulescunak sem sikerült.

Az államgazdaság ijesztő képet nyújtott. A megelőző kormányok a kapott kölcsönökért bérbeadták az országot a külföldi monopóliumoknak. A kölcsönök egy részét a hadsereg szovjetellenes háborús felkészítésére fordították, más részét a pártvezérek szippantották föl. Maniuék 10 milliárdos hírhedt, Skoda-panamába fulladt kölcsöne fejében a telefon, a só, a gyufa, a vasút, a dohány stb. teljes hozama — sőt az intézmények irányítása is — az állam kezéből teljesen a külföldi tőkesekébe került.

A többszöri sikertelen próbálkozás után a király Iorgát, a nagyhírű tudóst bízta meg kormányalakítással. Iorga, a kormányzásban járatlan tudós, maga mellé vette a gátlástalan reakciós politikust, Argetoianut. Az új kormány, hogy parlamenti alapot teremtsen magának, kiírta a választásokat. Az Argetoianu vezette 1931-es választások nyomán minden terror, hatalmi beavatkozás ellenére a balratolódott néptömegek — először az ország történetében — a Városi és Falusi Dolgozók Blokkja révén 5 kommunista képviselőt küldtek a parlamentbe.

A Blokk központjától kaptam a megbízatást, hogy szervezzem meg Csíkban a választást. Néhány epizóddal megpróbálom érzékeltetni azt a küzdelmet, amelyet a magyar párti urak és a katolikus klérus egykori fellegrárában, Csík megyében vívtunk az 1931-es választásokon. Csík baloldali központja az iparilag fejlettebb Gyergyószentmiklós volt. Itt ütöttem föl sátram, innen indultam ki Ditróba, Alfaluba és Csíkszeredába a listaletétel előkészítésére.

Csíkban addig még nem volt folyamatosan dolgozó Blokk-szervezet. A párt és az illegális szakszervezet apparátusát kapcsoltam be a küzdelembe. Amikor Imre Aladár néhány nap múlva megérkezett Szentmiklóstra — mint a Blokk központjának kiküldöttje és javasolt listavezető —, ott már jól szervezett választási gépezetet talált. A jelölést Gyergyószentmiklóson egy illegális ülésen végeztük el.

Míthogy a gyergyóiak nem ismerték Imre Aladárt személyesen — a nevét is csak egyesek —, a gyűlés engem javasolt a megyében listavezetőnek. Hogy a hosszas magyarázkodásnak elejét vegyem és Imre Aladárt kimentsem kényelmetlen helyzetéből, megköszöntem a bizalmat, és megmagyaráztam, hogy én nem lehetek jelölt, mert még nem vagyok 24 éves. Végül is Imre Aladárt elfogadták listavezetőnek. A többi

helyre Both Jánost és a párt hűséges régi harcosát, Szabó Ignác fűrésztelepi munkást jelöltük.

Imre Aladár másnap Szatmárra utazott, ahol szintén jelölt volt, s én ott maradtam tele gonddal, bajjal. Nem lehet leírni néhány mondatban azt a leleményességet és lelkes tevékenységet, ami a gyergyóiak részéről megnyilvánult. Pénzünk nemigen volt kiutazásra. Imre Aladár csak annyit hozott, amennyi szükséges volt a lista letételéhez. Vásárhelyről kértem egy bőrrönd magyar nyelvű röpcét, amit a Blokk központja adott ki de amit kaptunk, kevés volt. Törtém a fejem, hogyan tudnánk minden községbe, gyárba néhányat juttatni. Albert Anti bácsi, aki fáradhatatlan volt az agitációban, megtalálta a módját. Éppen abban az időben búcsú volt a közelben, ahová ezrével özönlött a nép. Tarisznyával a vállukon idősebb munkások és fiatalok — székely harisnyát öltve az ünnepélyes alkalomra — a búcsúsokkal együtt vonulva faluról falura, a templomi zászlók alatt, szétosztogatták a röpiratokat az ismerősök között. Persze, egy ilyen röpcé-akció nem történhetett meg, hogy a papok meg ne tudják... Rögtön ki is hirdették, hogy „megátalkodott emberek az ördög szavát terjesztették“, és fölszólítottak mindenkit, hogy azonnal tépjék szét a cédulákat.

Igen ám, de „az asszony mindenre kíváncsi nemcsak a kélgyó almájára vót“ — amint házigazdám, László Ferenc bá mondotta, s hazavitték a röpcéket, hogy az emberük otthon olvassa el az „ördög szavát“. Abban a politikai, gazdasági és kulturális követelések mellett a terror megszüntetését, a kommunista bebörtönzöttök szabadonbocsátását, a Kommunista Párt legalizálását követelte a Dolgozók Blokkja. A röpirat befejező része így hangzott: „Föl a küzdelemre, a proletariátus győzelméért, a reakció, a kapitalista kizsákmányolás és az imperialista háború ellen. az elnyomottak és kizsákmányoltak felszabadításáért.“

† Házigazdámról — László Ferencről — külön szólnom kell. Gazdaember volt, fiatalkorában katonapajtása Albert Anti bácsinak, s azóta is jó barátja. Felesége „istenes“ asszony volt, templomba, búcsúkra járt. a mozgalmunkból nem sokat értett meg, de a „bankas“-okat (bankvezetőket, banktulajdonosokat), meg az ügyvédeket „fekete fenével“ meg „száraz nyavalyával“ úgy megtraktálta, hogy ha fogott volna az átka, egyetlen bankember s ügyvéd sem maradt volna az élők világában. László néni „bankas“- és ügyvédgyűlölő haragjának megvolt az alapja. Bankkölcsönt vettek fel évekkkel ezelőtt, azt hitték, hamarosan vissza tudják fizetni. De két év után kiderült, hogy a rengeteg befizetett pénzzel csak a kamatokat törlesztették, az adósság teljes egészében megmaradt. A bank ügyvédje megküldte a szigorú felszólítást: „Ha nem fizetnek, árvereztetek.“ Öt növendékmarhát s tizenegy juhot adtak el, mire az adósságot kifizették. A „bankas“-ok és ügyvédek nagy része magyar párti vezető volt.

A László család — igazi székely vendégszeretettel — ellátott mindennel. Háromszobás szép faházuk volt. A „belső“ szobában vetettek ágyat éjszakára. Olyan keményre gyúrt „surgyén“ aludtam, hogy mocanni sem mertem, nehogy a magasról a földre guruljak. László néni jól tartott aludttejjel, sajttal, s olyan savanyú salátalevessel, hogy amikor megkérdezte, ízlik-e, a szám úgy össze volt csucorodva, hogy nem tudtam az igent kimondani, csak bólintottam. László néni kedvesen el-

mosolyodott, és kijelentette: „na hála istennek, me mű egy kicsit sa-vanyún szerettyük.“ De a rozsliszből készült cipónál — amit a 17 éves Mariska dagasztott — jobb kenyeret életemben nem ettem.

László Feri bácsi nem amolyan kiagyalt székeltyípus volt, ami-lyenekkel egyes írónknál a múltban gyakran találkoztunk... Nem bölcs-ködött, találókérdésszerű beszédekkel nem okozott nekem fejtörést. Egyik este leült mellém, s minden bevezető nélkül azt mondta: „nagy-eszű ember ez az Albert Anti, kifundál az mindent, ott is talál kibúvót, ahol más a seggire ül s hallgat...“ Aztán elmesélte, hogy 1929-ben a marosvölgyi nagy sztrájk alkalmával Anti hogyan állította le a sztrájk-törőkkel dolgozó „Rubin“ fűrésztelepet...

„A fene tudja, hogyan sikerült Rubinéknak sztrájk-törőket hozatni és úgy becsempészni a gyárba, hogy a sztrájkórség nem vette észre. Megpróbáltak többen a sztrájkolók közül bejutni a gyárba, de a csend-örök mindjárt le is tartóztatták őket. Egy reggel bejön hozzám Anti csizmásan öltözve, mintha ünnep volna, s azt mondja nekem: — Jössz-e velem, Feri? — Én igen — mondom —, de hova? — Na akkor fogd be a lovakat s tegyünk fel egy rönköt a szekérre. — Hát az minék? — Megyünk bérvágatni a „Rubin“-ba — mondja Anti... — De a gerendám, ami van, bejűl tiszta reves. — Nem baj — felelte Anti — annál könnyebb lesz feltenni s levenni.

Aztán feltettünk egy fene nagy gerendát, jól leláncoltam, a fejszét belevágtam a fába, s mondom Antinak: — Mehetünk, de nekem nincs pénzem a bérvágásra. — Nem is kell oda pénz — mondja ő, csak egy kicsi bátorság. — Az megvan — feleltem, s elindultunk a lovakkal.

Az úton kioktatott: te csak arra ügyelj, hogy én bejussak a gyárba, ott előbb nézkelődj egy kicsit, aztán mondd a térmesternek, hogy nem tetszik a deszka minősége, amit csinálnak, s igyekezz minél hamarabb a kapun kívül lenni... Úgy is volt minden. A kapuban nem nagyon valagászták, hogy mit akarunk, látták, hogy gerendával jöttünk vá-gatni, beengedtek. Amíg én a térmestert kerestem, Anti úgy eltűnt, mint a kámfor. A térmester, mikor meglátta a gerendámat, mérgesen rám kiáltott: ilyen rönkkel nem bajlódunk, ebből nem deszka, de még fű-részpor sem lesz... Na jó, mondom én nagy sértődötten, akkor keresek mas helyet, ahol nem csúfolkodnak a szegény emberrel.

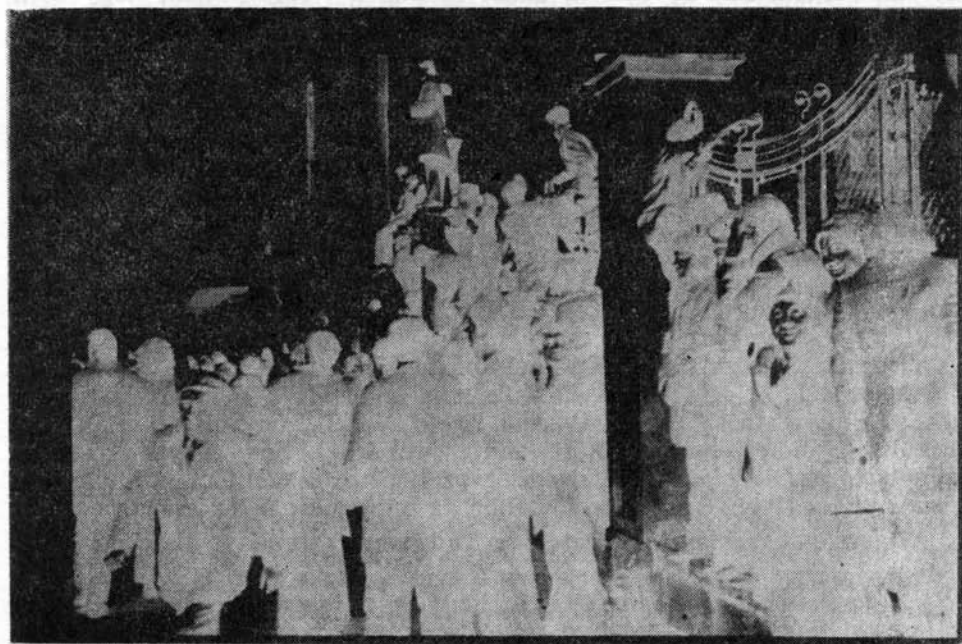
Hazafelé menet azon törtem a fejem, mit csinálhat Anti. Hamar megtudtam, mert megszólalt a „Rubin“ dudája, úgy szaggatottan, mint amikor tüzet vagy sztrájkot jeleznek. Hát Anti aztán megtette a ma-gáét. Egy szent perc alatt meggyőzte a máramarosiakat, hogy tegyék le a munkát, mert sztrájk-törőknek hozták ide őket. Le is tették, még dulakodtak is a csendörökkel, akik nem akarták a gyárból kiengedni őket. Az igazgatóság egy banit sem fizetett nekik, úgy elszámolták őket útiköltség, előleg és más előre adott pénzekkel, hogy egyik-másiknak még tartozása is maradt. A szakszervezeti sztrájksegélyből küldték őket haza... Hát ilyen ember Anti, túljár az mindenkinek az eszén.“

Ilyen emberekkel szerveztem a választási kampányt Csíkbán 1931-ben.

A hatóságiak azonban rájöttek, hogy egy „idegen“ irányítja a Blokk választási kampányát, és túvé tették a helyet, hogy megtaláljanak. Én elutaztam, de akkorra már mozgásba jött a mi választási szervezetünk.

Gyergyó vidékét Albert Anti bácsi és Erős Pista, Szentsimon környékét Vargancsik Guszti irányította. Tarisznyás-harisnyás agitátoraink bejárták a távoli községeket, és fáradhatatlan agitációt fejtettek ki a kettős vonal (=) érdekében. Erre a tömegagitációra Argetoianu csendőrei még fokozottabb terrorral válaszoltak. Először az ismert kommunistákat tartóztatták le és hurcolták gyalog csendőrőrsről csendőrőrsre. Aztán le tartóztatták a BENAFÁ fűrésztelep munkásainak gyermekeit, akik a reakciós pártok plakátjait letépdesték és a Dolgozók Blokkjának „nyalókáit” ragasztották az összetépdesett plakátokra. A gyár munkásai a gyűléstilalom ellenére üzemi gyűlésen tiltakoztak a csendőrterror ellen.

A hatóságok elképedve tapasztalták, hogy hiába fogták le az ismert kommunistákat, helyükbe ismeretlen újak léptek, s az agitáció nyíltan és titokban folyt tovább. Mert nemcsak egy család volt olyan, mint a Vargancsik, amelyben négy agitátora volt a Blokknak, ott voltak a Bandalovszkiak ketten, a csendes Szabó Ignác és a komoly legénysorba nőtt ifjak: Emán József, Magyar Károly, Opra János, Darvas István s a fáradhatatlan gépész Kopasz Gyuri Vaslábról, akit a választások ideje alatt kétszer is letartóztattak.

Kabán József: Tömeg